

Türk Turizm Araştırmaları Dergisi

2019, 3(4): 1433-1449.

DOI: [10.26677/TR1010.2019.251](https://doi.org/10.26677/TR1010.2019.251)

ISSN: 2587-0890 Dergi web sayfası: <https://www.tutad.org>

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Turizm Eğitimi Alanına Yönelik Bibliyometrik Bir Çalışma

Dr. Öğr. Üyesi Tülay POLAT ÜZÜMCÜ, Kocaeli Üniversitesi, Kartepe Turizm MYO, Kocaeli, e-posta: tulay.uzumcu@kocaeli.edu.tr

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6364-9232>

Öz

Bu çalışmada YÖK Ulusal Tez Tarama merkezi veri tabanında turizm eğitimi ile ilgili hazırlanmış tezler incelenerek, turizm eğitiminin gelişimini ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu amaçla, turizm eğitimi alanında YÖK Ulusal Tez tarama merkezinde “turizm eğitimi” anahtar sözcüğü ile tarama yapılmış; 191 tez bulunmuş ancak yapılan incelemeler sonucunda 139 tezin turizm eğitimi ile ilgili olduğu tespit edilmiştir. Turizm eğitimi alanında yapılan tezlerin taranması sonucunda ulaşılan çalışmalar çeşitli parametreler açısından bibliyometrik analize tabi tutulmuştur. Parametreler; üniversite, enstitü, akademik düzey, anahtar kelimeler, yıllar, sayfa sayısı, araştırma yöntemi ve tez konularıdır. Analiz sonucunda tezlerin en fazla; yüksek lisans düzeyinde, Gazi Üniversitesinde, Sosyal Bilimler Enstitülerinde, 2015-2019 yılları arasında, 101-150 sayfa aralığında, nicel yöntemlerle, turizm eğitimi anahtar sözcüğü ve genel turizm eğitimi konusunda yazıldığı belirlenmiştir. Genel olarak turizm eğitimi konusunda yazılan tezlerin 2000 yılından sonra büyük bir artış gösterdiği, turizm eğitimi konulu tezlerin daha çok lisans düzeyine odaklandığı, konusu lisansüstü turizm eğitimi olan tez ise yazılmadığı belirlenmiştir. Bu bağlamda çalışmada, Türkiye’de turizm eğitiminin genel bir değerlendirilmesi yapılmış ve yapılacak yeni araştırmalara bir perspektif sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Turizm Eğitimi, Bibliyometrik Analiz, YÖK Tez Tarama Merkezi.

Makale Gönderme Tarihi: 12.06.2019

Makale Kabul Tarihi: 03.10.2019

Önerilen Atıf:

Polat Üzümcü, T. (2019). Turizm Eğitimi Alanına Yönelik Bibliyometrik Bir Çalışma, *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3(4): 1433-1449.

© 2019 Türk Turizm Araştırmaları Dergisi.

Journal of Turkish Tourism Research

2019, 3(4): 1433-1449.

DOI: [10.26677/TR1010.2019.251](https://doi.org/10.26677/TR1010.2019.251)

ISSN: 2587-0890 Journal Homepage: <https://www.tutad.org>

RESEARCH PAPER

A Bibliometric Study on Tourism Education

Assistant Prof. Dr. Tülay POLAT ÜZÜMCÜ, Kocaeli University, Vocational School of Tourism, Kocaeli, e-mail: tulay.uzumcu@kocaeli.edu.tr
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6364-9232>

Abstract

In this study, it is aimed to analyze the postgraduate thesis written on tourism education on Council of Higher Education's National Thesis Center's database to produce tourism education's development (YÖK). For this reason, it was scanned by the keyword "tourism education" on Council of Higher Education's National Thesis Center's in Turkey and found 191 theses but only 139 of them was about tourism education. The thesis was bibliometrically analyzed by various parameters. The parameters were the name of university and institute, the academic level, keywords, years of the thesis, the number of thesis, research method and thesis subject. The result of analyze has been the most determined that the most master degree, Gazi University, Social Studies Institute, between the years 2015-2019, 101-150 pages, quantitative method, the keyword of tourism education. In general, it has been determined that theses on tourism education have increased considerably after the year 2000, theses on tourism education focus more on undergraduate level, and theses on graduate tourism education are not written. In this context the thesis about tourism education in Turkey was evaluated generally and a perspective suggested for the new future researches.

Keywords: Tourism Education, Bibliometric Analyze, Council of Higher Education's National Thesis Center's.

Received: 12.06.2019

Accepted: 03.10.2019

Suggested Citation:

Polat Üzümcü, T. (2019). A Bibliometric Study on Tourism Education, *Journal of Turkish Tourism Research*, 3(4): 1433-1449.

© 2019 Türk Turizm Araştırmaları Dergisi.

GİRİŞ

Türkiye’de turizm sektörüne kalifiye personel yetiştirmek amacıyla 1980’li yıllarda üniversitelerde turizm eğitimi veren meslek okulları açılmaya başlanmıştır. Özellikle 2000’li yıllardan sonra yeni açılan üniversitelerle birlikte hemen her kentte turizm eğitimi veren meslek yüksekokulları ve yüksekokullar açılmıştır. Turizm alanında verilen lisansüstü eğitimler ve özellikle turizm eğitimi konulu tezler 1987 yılı ile başlamış olup, bugün itibariyle turizm eğitimi konusunda yüksek lisans ve doktora düzeyinde çok sayıda tez yazılmıştır.

Bibliyometrik yöntem veya analiz günümüzde bilimsel bir uzmanlık alanı olarak kurulmuş ve özellikle bilimsel ve uygulamalı alanlarda araştırma ve değerlendirme yönteminin ayrılmaz bir parçası olmuştur. Bu yöntem, bilimin çeşitli yönlerini incelerken, kurumların ve üniversitelerin dünya çapında sıralanma biçiminde de giderek daha fazla kullanılmaktadır (Ellegaard ve Wallin, 2015: 1809). Bir alandaki bilimsel faaliyetlerin özetlenmesi için çeşitli yöntemler bulunmasına karşın bibliyometrik yöntem, sistematik, şeffaf ve tekrarlanabilir bir inceleme süreci sunma potansiyeline sahiptir ve bu yöntem akademik yayınların sayısının çok hızlı bir şekilde arttığı ve yayınlanmakta olan her yayını takip etmenin mümkün olmadığı bir çağda son derece önemlidir (<http://www.bibliometrix.org/>).

Türkiye’de turizm eğitimi konusunda 1987 yılından itibaren tez yazılmaya başlanmıştır. Ancak 2019 yılı Temmuz ayına kadar turizm eğitimi konusunda yazılmış olan tezler üzerine bibliyometrik analiz ile yapılmış herhangi bir araştırmaya rastlanamamıştır. Bu bağlamda bu çalışmada Türkiye’de turizm eğitimi konusunda yazılacak yeni araştırmalara bir perspektif sunmak ve Türkiye turizm eğitiminin genel bir değerlendirmesini yapmak amaçlanmıştır. Bu amaçla turizm eğitimi konusunda bugüne kadar yazılan tezlerde kullanılan değişkenler, tercih edilen yöntemler, en çok yazılan temalar, anahtar kelimeler ve bulgular ile elde edilen sonuçların bir özeti sunulmuştur. Turizm eğitimi konusunda hazırlanan tezlerin bir özeti niteliğinde olan bu çalışmanın, turizm eğitimi konusunda çalışma yapacak araştırmacılar için, turizm eğitiminin gelişimini özetlemesi bakımından yararlı olacağına inanılmaktadır. Ayrıca turizm eğitimi konusunda daha önce hiç bibliyometrik çalışma olmadığından ve bu çalışmanın turizm alanında yapılan bibliyometrik çalışmaların bir özeti şeklinde sunması bakımından turizm yazınına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bibliyometrik analizlerde ilgili literatürün bibliyometrik profilinin belirlenebilmesi için belirli parametreler kullanılmaktadır. Bu çalışmada kullanılan parametreler; yayınlandığı yıl, akademik düzey, üniversite ve enstitü, yöntem, sayfa sayısı, anahtar kelimeler ve tez konusu şeklinde sıralanmaktadır. Bu kapsamda nitel araştırma yöntemi tercih edilmiş olup, doküman-arşiv tarama tekniği kullanılmıştır. Verilerin analizinde ise betimsel analiz yönteminden yararlanılmıştır. Turizm eğitimi alanında 1987-2019 yıllarında yazılan lisansüstü tezler “turizm eğitimi” anahtar kelimeleri ile taranmış ve 139 tez üzerinden yürütülmüştür.

Bu çalışmada öncelikle kavramsal olarak bibliyometrik çalışmalar hakkında kısaca bilgi verilecek, ardından turizm eğitimi konusunda yapılmış araştırmalar özetlenecek ve araştırma kısmında ise YÖK Tez Tarama merkezinden turizm eğitimi konusunda yazılan tezlerden elde edilen bulgular bibliyometrik olarak analiz edildikten sonra, bulguların tartışılması ve öneriler kısmına yer verilecektir.

LİTERATÜR İNCELEMESİ

Türkiye’de turizm eğitimi, turizm sektörünün yeni yeni yapılanmaya başladığı yıllarda kısa süreli hizmet içi eğitimlerle ve kurslarla verilirken, ilerleyen yıllarda ortaöğretim düzeyinde, sonraki dönemlerde ise yükseköğretim düzeyinde mesleki eğitime gereksinim duyulmaya başlanmıştır. 2000’li yıllara gelindiğinde turizm eğitimi, mesleki eğitimle birlikte akademik olarak üzerinde durulması gereken bir disiplin haline gelmiş, hem turizm sektörü hem de bilim insanı ihtiyacının karşılanması için farklı düzeylerde eğitim kurumları açılmıştır. Ortaöğretim düzeyinde eğitim veren turizm meslek liseleri sektörün ihtiyacını karşılamaya yönelik iken, sektördeki ara eleman ya da orta düzey yönetici ihtiyacının karşılanması için ön lisans düzeyindeki meslek yüksekokulları ve eğitimci ile üst düzey yönetici ihtiyacı için lisans düzeyinde eğitim veren yüksekokul/fakülteler kurulmuştur (Kozak, 2009). Lisansüstü düzeyde verilen turizm eğitimi ise, turizmin sosyal, iktisadi ve teknik sorunlarını çözebilme, sentezleyerek, karar verebilme gücüne sahip yönetici ve araştırmacıları yetiştirmeyi amaçlamaktadır. Lisansüstü turizm eğitimi yüksek lisans ve doktora olmak üzere iki aşamada ele alınmaktadır. Olsen ve Khan (1989) ile Olalı (1984)’ya göre yüksek lisans düzeyindeki turizm eğitiminin amacı, öğrencilere kariyer kazandırmak ve turizm sektöründe orta ve üst düzey yönetici, eğitimci, danışman ve araştırmacı yetiştirmek, doktora düzeyindeki turizm eğitiminin temel amacı ise; turizmle ilgili akademik araştırmalar yapmak, problem çözmek, öğretim ve iletişim yeteneklerini geliştirmektir (Ünlüöner ve Boylu, 2005).

Türkiye’de lisansüstü eğitim ilk olarak 1964 yılında Ege Bölgesi’nde turizm ile ilgili araştırma yapmak ve özel sektöre ya da devlete bağlı işletmeler ve kamu da çalışanların bilgilerini artırmak amacıyla İzmir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi’nde bir Turizm Enstitüsü kurulmuş fakat etkili olamamıştır. Sonraki yıllarda Ege Üniversitesi İşletme Fakültesi Turizm İşletmeciliği Bölümü’nde 1982-1983 öğretim yılına kadar turizm işletmeciliği dalında lisansüstü eğitim programları sürdürülmüş ancak Turizm İşletmeciliği Bölümü kapatıldıktan sonra Ege Üniversitesinde yüksek lisans ve doktora öğretimi son bulmuştur. İstanbul’da ise 1969 yılında İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi’ne bağlı olarak İktisadi Coğrafya ve Turizm Enstitüsü kurularak, 1972 yılı sonrasında doktora da eklenerek lisansüstü düzeyde turizm eğitimi verilmiş ve yeni düzenlemeden sonra da turizmle ilgili lisansüstü programlar, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesine aktarılmıştır. Lisansüstü eğitimlerin 04/11/1981 tarihli 2547 sayılı YÖK ile üniversitelere bağlı kurulan sosyal bilimler enstitülerinde yapılımlarına karar verilmiştir. Ankara’da da 1981 yılı öncesinde Hacettepe Üniversitesi Mezuniyet Sonrası Eğitim Fakültesi’nde de turizm ve otel işletmeciliği dalında lisansüstü eğitim verilmiştir (Ünlüöner, 1993: 515). Bunlara ilaveten çeşitli üniversitelerde yapılan işletme ve iktisat alanlarında lisansüstü programlarda turizm iktisadi ve turizm işletmeciliği alanında tezler hazırlanmıştır. Lisansüstü eğitimde yıllar itibariyle öğrenci sayıları artış göstermiş, 1983-84 yılında yüksek lisans öğrencisi (YL) sayısı 41’e, 1986-87 eğitim-öğretim yılında YL 93, doktora ise 49, 1991-92 yılında 251 YL ve 63 Doktora toplam 314 lisansüstü öğrenciye yükselmiştir (ÖSYM, aktaran: Ünlüöner, 1993). Lisansüstü eğitimde 2013 yılı itibariyle program sayısı 41 olup, 27’sinde yüksek lisans ve 14’ünde de doktora düzeyinde turizm eğitimi verilmektedir (YÖK, 2013; aktaran: Boylu ve Arslan, 2014). Türkiye’de turizm konusunda çok sayıda lisansüstü tez yazılmış olmasına karşın turizm eğitimi ile ilgili tezler ilk olarak 1987 yılı itibariyle yazılmaya başlanmış ve 2019 yılı Temmuz ayına kadar toplam 139 tez tespit edilmiştir. Turizm eğitimi konusunda yazılan tezlerin ve/veya makalelerin ele alındığı bibliyometrik bir araştırmaya ise rastlanamamıştır. Bu bağlamda bu çalışma Türkiye’de turizm eğitimi konusunda yazılan lisansüstü tezlerin bibliyometrik değerlendirmesini içermektedir.

Bibliyometri; dergilerin veya yazarların akademik kalitesini, atıf oranları gibi istatistiksel yöntemlerle nicel olarak değerlendiren ve ilgili yayınların araştırma alanlarının bilgi yapısını ve gelişimini incelemek için kullanılan bir analizi olup (<https://www.igi-global.com/>), bibliyometrik yöntem, yayınların verilerini analiz etmek için kullanılan bir araç setidir. Bibliyometrik bilgi; yazar, katılım, diğer yayınlardan yapılan alıntılar, diğer yayınlara yapılan atıflar, okuyucu kullanımı ve ilgili anahtar kelimeler vb. bilgileri içerir. Norton (2001) bibliyometrik analizi, metinlerin ve bilgilerin ölçümü olarak tanımlarken, Polanco (1995), araştırmanın tanımlanması, değerlendirilmesi ve izlenmesi için kullanılan bir yöntem olduğunu ifade etmektedir. Bir değerlendirme yöntemi olarak ise bibliyometri, bir teknolojinin etkisini veya bir yazar/araştırma kuruluşunun etkinliğini belirlemeye yardımcı olabilecek bir yöntemdir (Ziegler, 2009: 13). Bibliyometri kavramını, ilk tanımlayan araştırmacılar Pritchard (1969), matematiksel ve istatistiksel yöntemlerin bilimsel iletişim ortamlarına uygulanması olarak tanımlamıştır (Çiçek ve Kozak, 2012: 736). Bibliyometrik analiz, Massimo Aria ve Corrado Cuccurullo tarafından geliştirilmiştir (<http://www.bibliometrix.org/>). Alan Pritchard'ın *İstatistiksel Bibliyografi* veya *Bibliyometri* adlı çalışmada ise bibliyometrinin, matematiksel ve istatistiksel yöntemlerin kitap ve diğer iletişim araçlarına uygulanması olduğunu belirterek istatistiksel bibliyografya ifadesi yerine bibliyometri sözcüğünün daha uygun olduğunu ifade etmiştir (Arslan vd., 2016: 1447).

Turizm konusunda yapılan bibliyometrik çalışmalara bakıldığında; Sheldon (1991) araştırmalarının yazar analizi çalışmasıyla dikkati çekmektedir. Esasında 1980'li yıllarda *Annals of Tourism Research*, *Journal of Travel Research* ve *Tourism Research* dergilerinde yayımlanan makaleleri; en fazla yayın yapan dergi, yazar unvanı, coğrafi bölgelere göre ilgili konuda akademik yazına yapılan katkılar, konuya ilişkin en fazla araştırma üreten üniversite, en fazla katkı yapan yazarlar bağlamında değerlendirmiştir. İlaveten 1998-2002 yıllarında gerçekleştirilen çalışmalar üzerine bir çalışma yapan Palmer, Şese ve Montano (2005) ise, turizm araştırmalarında istatistiksel olarak bibliyometrik analizi kullanmışlardır (Arslan vd., 2016: 1447). Ruhanen, Weiler, Moyle ve McLennan (2015) ise sürdürülebilir turizmle ilgili literatürün gelişimini incelemek üzere turizm alanında en üst sırada yer alan 4 dergi ve 492 makaleye bibliyometrik analiz uygulamışlardır (Toksöz ve Birdir, 2016: 79).

Türkiye'de turizm yazınında bibliyometrik çalışmalara olan ilgi her geçen gün artmaktadır. Yolal, *Turizm Araştırmalarında Örnekleme-Bibliyometrik Bir Araştırma* isimli kitabında 2013-2015 yılları arasında akademik turizm dergilerinde; *Annals of Tourism Research*, *Tourism Management* ve *Journal of Travel Research* yayımlanan makalelerde örneklem kullanımını bibliyometrik yöntemle inceleyerek, örneklem kullanımının yakından tanınmasını ve araştırmacılara örneklem kullanımına ilişkin bilgiler sunmayı hedeflemiştir (Yolal, 2016: 89). Turizm alanında yapılan diğer bibliyometrik araştırmalar ise Tablo 1'de özetlenmiştir.

Tablo 1. Turizm Alanında Yapılan Bibliyometrik Araştırmalara İlişkin Literatür

Kozak, (2001)	Türkiye'de turizm pazarlaması literatürünün gelişim süreci: 1972-1999 yılları arasında hazırlanmış lisansüstü tez çalışmaları üzerine biyo-bibliyografik bir inceleme.
Özel ve Kozak (2012)	Turizm Pazarlaması Alanındaki Makalelerin Bibliyometrik Profili (2000-2011) ve Bradford Yasası
Yüncü H.R. (2012)	Turizm Alanında Yazılmış Doktora Tezlerinin Sosyal Ağ Analizi İle İncelenmesi
Yüncü D.K. (2012)	Turizm Alanında Türkiye'de 2000-2010 Yıllarında Yayımlanan Yönetim Temelli Makalelerin Bibliyometrik Profili

Acar Gürel (2012) Türktarhan ve Kozak (2012) Çiçek ve Kozak (2012) Zencir ve Kozak (2012) Evren ve Kozak (2012)	Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi'nin Bibliyometrik Analizi: Araştırma Konuları ve Kurumlararası İşbirliğinin Sosyal Ağ Analizi İle İncelenmesi Turizm Yıllığı'nın Bibliyometrik Profili Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi'nde Yayımlanan Hakem Denetimli Makalelerin Bibliyometrik Profili Sosyal Bilimler Enstitü Dergilerinde Yayımlanan Turizm Makalelerinin Bibliyometrik Profili (2000-2010) Türkiye de Turizm Literatürünün Genel Görünümü: 2000-2010 Yılları Arasında Yayımlanan Turizm Konulu Makalelerin Analizi VI. Lisansüstü Turizm Öğrencileri Kongresi'
Çakıcı, Yıldırım ve Karacaoğlu (2013)	Ulusal turizm kongreleri bildirilerinin bibliyometrik profili
Güçlü Nergiz (2014)	Türkiye'de Lisansüstü Turizm Tezlerinin Bibliyometrik Profili (1990-2013)
Cevizkaya, İlsay ve Avcıkurt (2014)	Turizm Alan Yazınında Engelliler İle İlgili Yapılan Çalışmaların Bibliyometrik Profili (2000-2013)
Turan (2014)	Turizm konulu yüksek lisans tezlerinin bibliyometrik profili (1984-2013)
Arıca (2014)	Seyahat İşletmeciliği Literatürünün Gelişim Süreci: Türkiye'de Hazırlanan Lisansüstü Tez Çalışmalarının Bibliyometrik Olarak İncelenmesi
Kaya (2014)	Annals of Tourism Research Dergisinde 2004–2013 Yılları Arasında Yayımlanan Makalelerin Bibliyometrik Analizi
Kodaş (2014)	International Journal of Wine Business Research (IJWBR) Dergisinin Bibliyometrik Özellikleri Açısından İncelenmesi
Temizkan, Çiçek ve Özdemir (2015)	Sağlık turizmi konusunda yayınlanan makalelerin bibliyometrik profili
Şahin ve Acun (2015)	Turist Rehberliği Alanının Bibliyometrik Profili (Ulusal Turizm Kongreleri Bildirileri)
Toksöz ve Birdir (2016)	İl İl Türkiye'de Turizmin Çevresel, Ekonomik ve Sosyo-Kültürel Etkileri İçerik Analizine Dayalı Bibliyometrik Bir Yaklaşım.
Arslan, Aydın, Arslan ve Coşkun (2016)	Science Direct Veri Tabanında Taranan Dergilerin Bibliyometrik Analizi: Turizm Talebi Üzerine Yapılan Çalışmaların İncelenmesi
Arslan ve Emeksiz (2016)	Konaklama İşletmelerinde Çevre Yönetimi Konusunun Bibliyometrik Profili ve Gelecek Çalışmalar İçin Öneriler
Tayfun, Küçükergin, Aysen, Eren ve Özekic (2016).	Turizm Alanında Yazılan Lisansüstü Tezlere Yönelik Bibliyometrik Bir Analiz
Altaş (2017)	Türkçe'ye Tercüme Edilen Gastronomi Kitaplarının Bibliyometrik Analizi
Aydın (2017)	Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezinde (YÖKTEZ) Yiyecek İçecek İşletmeciliği Alanında Kayıtlı Bulunan Tezlerin Bibliyometrik Analizi
Yılmaz İ. (2017)	Turizm Alanyazında Kültürel Mirasla İlgili Çalışmaların Bibliyometrik Profili (2006-2015)

Yılmaz G. (2017)	Ulusal Turizm Kongrelerinde Gastronomi ve Mutfak Sanatları Alanı İle İlgili Yayınlanan Bildiriler Üzerine Bir Araştırma
Bozok, Kılıç ve Özdemir (2017)	Turizm Literatüründe Kırsal Turizmin Bibliyometrik Analizi
Güdü Demirbulat ve Tetik Dinç (2017)	Sürdürülebilir Turizm Konulu Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Profili
Yılmaz, Karakuş, Çamlıca ve Toprak (2017)	Turizm Alanındaki Bibliyometrik Çalışmalar: Türkiye Örneği
Gökkaya, Acar, Yıldırım (2017)	Ekoturizm Konusunun Lisansüstü Tezlerdeki Bibliyometrik Profili
Boğan, Çalışkan ve Dedeoğlu (2018)	Turizm Yazınında Kurumsal Sosyal Sorumluluk: Türkiye’de Yapılan Çalışmaların Bibliyometrik Analizi
Olca, Karaçil ve Sürme (2018)	Helal Turizm Alanının Bibliyometrik Profili
Boyras ve Sandıkçı (2018)	Gastronomi Bildirilerinin Değerlendirilmesi: Turizm Kongreleri Örneği 2013-2017.
Şahin, Akdağ Çakıcı ve Onur (2018)	Gastronomi ve Mutfak Sanatları Anabilim Dallarında Yayınlanan Tezlerin Bibliyometrik Analizi
Çapar, Toksöz ve Dönmez (2018).	Turizm Rehberliği Alanında Yapılan Akademik Çalışmaların İncelenmesi
Sadık (2018)	Kültür Turizmi Konulu Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Profili
Tayfun, Ülker, Gökçe, Tengilimoğlu, Sürücü ve Durmaz M. (2018)	Turizm Alanında Yiyecek ve İçecek ile İlgili Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Analizi
Yeşilyurt ve Koçak (2018)	Yerel Halkın Turizm Gelişimine Yönelik Desteğini İnceleyen Makalelerin Bibliyometrik İncelemesi
Altürk (2018)	Türkiye Turizm Literatürünün Durumu: Uluslararası Dergi Makalelerinin Bibliyometrik Analizi
Çolakoğlu ve Alımanoğlu (2019)	Türkiye’deki Turizmde Rehberlik Konulu Lisansüstü Tez Çalışmalarının Bibliyometrik Profili (2003-2018)
Saltık Arıkan (2019)	Turist Rehberliği Konulu Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Profili (1989-2018), VII. Lisansüstü Turizm Öğrencileri Araştırma Kongresi
Kaygalak Çelebi ve Kırlar Can (2019)	Turizm Rehberliği Alanında Yapılan Makalelerin Bibliyometrik Analizi
Yılmaz, Özsoy ve Büyükkuru (2019)	Turizm Rehberliği Lisans Öğrencilerinin Profillerindeki Değişimin Bibliyometrik Analizi
Nebioğlu (2019)	Turizm ve Yiyecek Tüketimi: Uluslararası Alanyazın Üzerine Bibliyometrik Bir Analiz
Doğancili Olca, Karaçar ve Korkmaz (2019)	Gastronomi ve Mutfak Sanatları Bölümü ile Yiyecek İçecek İşletmeciliği Bölümünün Mevcut Durumu Üzerine Bir Değerlendirme
Aydın ve Aksöz (2019)	Destinasyon Alanında Yayınlanmış Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Profili

Tezlere yoğunlaşan çalışmalara bakıldığında; Arendt (2000) Kuzey Amerika'daki 1951-1998 yılları arasında yazılmış yüksek lisans ve doktora tezlerini incelemiş ve Jafari ve Aaser (1988) çevrimiçi tez özetlerinde turizm konulu doktora tezleri üzerinde bir araştırma yapmışlardır (Aydın, 2017: 76). Türkiye'de ise Kozak (2001) turizm pazarlaması literatürünün gelişim sürecini lisansüstü tezlerde yaptığı araştırma ile ortaya çıkarmaya çalışmıştır, Turizm alanında en fazla bibliyometrik araştırmayı *Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi* ile Kozak ve çalışma arkadaşlarının yaptığını söylemek mümkündür. İlaveten 2012 yılı itibarıyla Türkiye'de turizm yazınında çeşitli araştırmacılar tarafından turizmin alt boyutlarına ilişkin (rehberlik, gastronomi, sürdürülebilir turizm, turizm dergilerinin analizi vb.) bibliyometrik çalışmaların yapılmaya başlandığı ve çalışmaların büyük bir kısmının da son üç yıl içerisinde yapıldığı görülmektedir (Kozak, 2001; Özel ve Kozak (2012), Yüncü H.R. ve Yüncü D.K. (2012), Acar Gürel (2012), Türktarhan ve Kozak (2012), Çiçek ve Kozak (2012), Zencir ve Kozak (2012), Evren ve Kozak (2012), Çakıcı, Yıldırım ve Karacaoğlu, (2013), Güçlü Nergiz (2014), Cevizkaya, İlsay ve Avçıkurt (2014), Turan (2014), Arca (2014), Kaya (2014), Kodaş (2014), Temizkan, Çiçek ve Özdemir (2015), Şahin ve Acun (2015), Toksöz ve Birdir (2016), Arslan ve Emeksiz (2016), Tayfun, Küçükergin, Aysen, Eren ve Özekic (2016), Altaş (2017), Aydın (2017), Yılmaz (2017), Yılmaz (2017), Bozok, Kılıç ve Özdemir (2017), Gülü Demirbulat ve Tetik Dinç (2017), Yılmaz, Karakuş, Çamlıca ve Toprak (2017), Gökkuşağı, Acar ve Yıldırım (2017), Boğan, Çalışkan ve Dedeoğlu (2018), Olcay, Karaçil ve Sürme (2018), Boyraz ve Sandıkçı (2018), Şahin, Akdağ, Çakıcı ve Onur (2018), Çapar, Toksöz ve Dönmez (2018), Sadık (2018), Tayfun, Ülker, Gökçe, Tengilimoğlu, Sürücü ve Durmaz (2018), Yeşilyurt ve Koçak (2018), Altürk (2018), Çolakoğlu ve Alımanoğlu (2019), Saltık Arıkan (2019), Kaygalak Çelebi ve Kırlar Can (2019), Yılmaz, Özsoy ve Büyükkuru (2019), Nebioğlu (2019), Doğançili Olca, Karaçar ve Korkmaz (2019), Aydın ve Aksöz (2019).

ARAŞTIRMA

Araştırmanın Yöntemi

Bibliyometrik analizlerde ilgili literatürün bibliyometrik profilinin belirlenebilmesi için belirli parametreler kullanılmaktadır. Bu çalışmada kullanılan parametreler; yayınlandığı yıl, akademik düzey, üniversite ve enstitü, yöntem, sayfa sayısı, anahtar kelimeler ve tez konusu şeklinde sıralanmaktadır. Bu kapsamda araştırma soruları aşağıdaki şekildedir:

- Tezlerin akademik düzeyine göre dağılımı nedir?
- Tezlerin hazırlandığı üniversitelere göre dağılımı nedir?
- Tezlerin hazırlandığı enstitülere göre dağılımı nedir?
- Tezlerin kullanılan yöntemlere göre dağılımı nedir?
- Tezlerin yıllara göre dağılımı nedir?
- Tezlerin sayfa sayısına göre dağılımı nedir?
- Tezlerin anahtar kelimelere göre dağılımı nedir?
- Tezlerin konularına göre dağılımları nedir?

Bu kapsamda nitel araştırma yöntemi tercih edilmiş olup, doküman-arşiv tarama tekniği kullanılmıştır. Verilerin analizinde ise betimsel analiz yönteminden yararlanılmıştır. Tezlerle ilişkin frekans ve yüzde oranları verilerek belirtilen değişkenler doğrultusunda ele alınmıştır (Sandıkçı ve Mutlu, 2019: 35). Bu amaçla YÖK'ün Ulusal Tez Tarama Merkezi resmi internet adresinde (<https://tez.yok.gov.tr/>) kayıtlı olan lisansüstü tezler bibliyometrik parametreler açısından incelenmiştir. Turizm eğitimi alanında 1987-2019 yıllarında yazılan lisansüstü tezler "turizm eğitimi"

anahtar kelimeleri ile taranmıştır. Tarama sonucunda toplam 191 adet lisansüstü teze ulaşılmış, 52 tez inceleme sonucu konu dışı olması sebebiyle kapsam dışı bırakılmıştır. İnceleme 139 tez üzerinden yürütülmüş olup, 119'u yüksek lisans, 20'si ise doktora tezlerinden oluşmaktadır. Çalışmada tezler, yayınlandığı yıl, tür, üniversite, enstitü, ana bilim dalı, konu ve veri toplama yöntemi açısından incelenmiştir.

BULGULAR

YÖK Ulusal Tez Tarama Merkezi resmi internet adresinde 1987-2019 yıllarında yazılan turizm eğitimi konulu lisansüstü tezlerle ilişkin bulgular aşağıda yer almaktadır.

Tablo 2. Tezlerin Akademik Düzeyi

Enstitü	Tez Sayısı	%
Yüksek Lisans	119	85,6
Doktora	20	14,4
Toplam	139	100

Turizm eğitimi konusunda hazırlanmış tezler akademik düzeyine göre incelendiğinde; Tablo 2'de görüleceği gibi tezlerin %85,6'sının yüksek lisans düzeyinde iken, %14,4'ü doktora düzeyindedir. Tablo 3'de ise tezlerin hazırlandığı üniversitelere göre dağılımı görülmektedir. Burada diğer üniversitelere oranla en fazla tezin çok büyük bir farkla (% 26,6) Gazi Üniversitesi olduğu görülmektedir. Gazi Üniversitesini %7,2 ile Sakarya Üniversitesi, %4,3 ile Dokuz Eylül üniversitesi, %3,6 ile İstanbul Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, Adnan Menderes Üniversitesi, Mersin Üniversitesi, Afyon Kocatepe Üniversitesi ve Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, %2,9 ile Balıkesir Üniversitesi, Gaziantep Üniversitesi ve Düzce Üniversitesi, %2,2 ile Marmara Üniversitesi ve Süleyman Demirel Üniversitesi takip etmektedir. Bu üniversitelerin dışında %21,5 oranında diğer üniversiteler yer almaktadır. Burada diğer üniversitelerin tek tek verilmemesinin nedeni bunların çoğunlukla 1 veya 2 tez ile sınırlı kalmasıdır. Gazi Üniversitesinin en fazla lisansüstü tez üreten üniversite olmasında; lisansüstü tezlerin büyük bir kısmının Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsünde (%83) yapılması, Gazi Üniversitesinin Ticaret ve Turizm Fakültesi olarak lisansüstü eğitimi ilk veren üniversitelerden olması, mesleki eğitim fakültesi niteliği taşıması ve geçmiş yıllar içerisinde Anadolu Turizm Otelcilik liselerinin turizm öğretmeni ihtiyacını karşılayan tek eğitim kurumu olmasının etkisi olabileceği düşünülmektedir.

Turizm eğitimi ile ilgili yazılmış tezlerin hazırlandığı enstitüler Tablo 4'te görülmektedir. Buna göre; tezlerin %79,1'i Sosyal Bilimler Enstitüleri bünyesinde yapılmış iken, % 20,9'u ise Eğitim Bilimleri Enstitüsü bünyesinde yapılmıştır. Burada Eğitim Bilimler Enstitüsü sayısının büyük bir kısmını Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsünün (24 adet ve % 83) oluşturduğunu ve Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Fakültesi mezunlarının özellikle mesleki eğitim fakültesi olmaları sebebiyle turizm eğitimi konusunda ve eğitim bilimleri enstitüsünde yapmaları sebep olabilmektedir. Ancak Gazi Üniversitesinin Turizm Fakültesi olarak isim değişikliğinden sonra tezlerin daha çok sosyal bilimler enstitüsünde yazılmaya başlandığı görülmüştür. Turizm eğitime yönelik tezleri 2000'li yıllara kadar daha çok Eğitim Bilimleri Enstitüsü bünyesinde yapılmış ancak 2000'li yıllar sonrası Turizm Fakültelerinin artışı ve turizmin daha çok işletme ABD altında değerlendirilmesiyle Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde hazırlandığı anlaşılmıştır.

Tablo 3. Tezlerin Hazırlandığı Üniversite

Üniversite	Tez Sayısı	%	Üniversite	Tez Sayısı	%
Gazi Üniversitesi	37	26,6	Afyon Kocatepe Üniversite	5	3,6
Sakarya Üniversitesi	10	7,2	Eskişehir Osmangazi Üniversitesi	5	3,6
Akdeniz Üniversitesi	8	5,7	Balıkesir Üniversitesi	4	2,9
Dokuz Eylül Üniversitesi	6	4,3	Gaziantep Üniversitesi	4	2,9
İstanbul Üniversitesi	5	3,6	Düzce Üniversitesi	4	2,9
Hacettepe Üniversitesi	5	3,6	Marmara Üniversitesi	3	2,2
Adnan Menderes Üniversite	5	3,6	Süleyman Demirel Üniversitesi	3	2,2
Mersin Üniversitesi	5	3,6	Diğer Üniversiteler	30	21,5
Toplam	139	100	Toplam	139	100

Tablo 4. Tezlerin Hazırlandığı Enstitü Sayıları

Enstitü	Tez Sayısı	%
Eğitim Bilimleri Enstitüsü	29	20,9
Sosyal Bilimler Enstitüsü	110	79,1
Toplam	139	100

Tablo 5’de turizm eğitimi konulu tezlerin hangi yıllarda yayınlandığına ilişkin bilgiler yer almaktadır. Turizm eğitimi konulu tezlerin 1987 yılında başladığı görülmekte 1987-1990 yılları arasında yapılan tez sayısı sadece 5 iken 2015-2019 yılları arasında 45’e yükseldiği görülmektedir. Turizm eğitimi konusunda yapılmış lisansüstü tez sayısı 1999 yılına kadar sadece 26 iken, 2000 yılından sonra yazılan tez sayısının 113’e yükseldiği ve tezlerin 2000 yılından sonra büyük bir artış gösterdiği, buna Türkiye’de lisansüstü eğitim veren üniversite ve program sayısındaki artışın etkili olduğu söylenebilir.

Tablo 5. Yıllara Göre Tezlerin Dağılımı

Yıllar	Tez Sayısı	%
1987-1990	5	3,6
1991-1994	11	7,9
1995-1998	10	7,2
1999-2002	8	5,8
2003-2006	18	13
2007-2010	19	13,7
2011-2014	23	16,5
2015-2019	45	32,3
Toplam	139	100

Tablo 6’da turizm eğitimi konusunda yazılan lisansüstü tezlerde kullanılan araştırma yaklaşımlarının dağılımı yer almaktadır. Bu tezlerde kullanılan araştırma yöntemlerinde en fazla %67,6 ile nicel, % 9,4 nitel, % 3,6 hem nicel hem de nitel analizlerin birlikte yapıldığı karma yöntem kullanılmıştır. Ayrıca bu tezlerin % 10,8’inin yöntemi ise belirsizdir. Bunun nedeni ise YÖK Tez tarama merkezinde ilk 1987-1994 yılları arasındaki pek çok tezin özet, yöntem bilgisine erişilememiş olunmasıdır. Ayrıca turizm eğitimi konusunda yazılan lisansüstü tezlerde son yıllarda nicel ve nitel yöntemlerin birlikte kullanıldığı, karma analizlerin yapılmaya başlandığı fark edilmiştir. Buradan turizm eğitimi konulu tezlerde kullanılan yöntemlerin ilk yıllarda daha çok durum tespiti, derleme ya da nicel çalışmalar olduğu ancak son yıllarda daha kapsamlı ve derinlemesine analizlere yönelik tezler yazılmaya başlandığı sonucu çıkarılabilir.

Tablo 6. Tezlerde Kullanılan Araştırma Yaklaşımı ve Sayfa Sayısı

Yayın Türü	Yayın Sayısı	%	Sayfa Sayısı	Tez Sayısı	%
Nicel	94	67,6	50-100	18	13
Nitel	13	9,4	101-150	72	51,8
Karma	5	3,6	151-200	31	22,3
Derleme	12	8,6	201-250	11	7,9
Belirsiz	15	10,8	251-300	6	4,3
			301-350	1	0,7
Toplam	139	100	Toplam	139	100

Turizm eğitimine yönelik hazırlanmış olan lisansüstü tezler (Tablo 6) sayfa sayısına göre incelendiğinde tezlerin en az 66 sayfa en fazla 335 sayfadan oluştuğu görülmektedir. Yapılan tezlerin tamamının dağılımında ise; 50-100 sayfa arasındaki tezlerin oranı %13, 101-150 arasındaki tezlerin oranı isen % 51,8’ olup, tezlerin 151-200 sayfa arasında olanı % 22,3, 201-250 sayfanın % 7,9 ve 301-350 sayfanın % 0,7 arasında olduğu görülmektedir. Yazılan tezlerin çoğunluğunun nicel ve nitel yöntemlerinin birlikte kullanıldığı karma analiz kullanılarak hazırlanmış olması sebebiyle, tablo ve grafikler yer aldığından tezlerin sayfa sayılarının 100-250 sayfa arasında ve yüksek olduğu söylenebilir. İlaveten doktora tezlerinin sayfa sayılarının da yüksek lisans tezlerine oranla daha fazla olduğu ve bu nedenle 200 sayfa üstü tezlerin oranının daha düşük olduğunu söylemek mümkündür.

Lisansüstü turizm tezler (Tablo 7) anahtar kelimelerin dağılımına göre incelendiğinde; en çok %21,5 ile turizm eğitimi, % 13,7 ile işletme konu başlıklarından birisi (insan kaynakları, örgütsel davranış, pazarlama, yönetim vb. konularından biri), % 6,7 Turizm kelimesi, % 5,1 Eğitim, % 4,8 Liseler, % 5,9 Üniversite, % 4,8 Ders Programları, % 4 Personel/Yetişkin Eğitimi ve % 3,8 Turizm Sektörü ve Dil Öğrenimi, %3,3 Mesleki Eğitim, %3 ise Kariyer ve Otel İşletmeleri olduğu görülmektedir. Bunların dışında ve % 3’ün altında yer alan anahtar kelimeler ise şunlardır; Staj, Eğitim-Öğretim, Kalite/Nitelik, Seyahat-Turizm Rehberliği, Gastronomi, Rekreasyon, Yiyecek-İçecek, Önbüro, İstihdam ve Diğer sayılabilir. Tezlerde turizm eğitiminin daha genel bir başlık olan turizm eğitimi anahtar sözcüğünün ilk sırada kullanıldığı, turizm, eğitim, mesleki eğitim gibi sözcüklerin onu takip ettiği, daha spesifik olan otel departmanları, seyahat, rehberlik, gastronomi vb. konuların ise daha sınırlı sayıda olduğu görülmektedir.

Tablo 7. Anahtar Kelimelere Göre Tezlerin Dağılımı

Anahtar Kelimeler	Tez Sayısı	%	Anahtar Kelimeler	Tez Sayısı	%
Eğitim	19	5,1	Ders Programları/ Program Geliştirme/ Akademik vb.	18	4,8
Mesleki Eğitim	12	3,3	Kalite/Nitelik	6	1,6
Turizm	25	6,7	Kariyer	11	3
Turizm Eğitimi	80	21,5	Otel İşletmeleri	11	3
Turizm Sektörü	14	3,8	Seyahat-Turizm Rehberliği	8	2,2
Liseler	18	4,8	Gastronomi	5	1,3
İşletme (İK/ Örgütsel Davranış, Pazarlama vb.)	51	13,7	Rekreasyon	5	1,3
Staj	9	2,4	Yiyecek-İçecek	6	1,6
Personel/Yetişkin Eğitimi	15	4	Önbüro	4	1,1
Dil Öğrenimi	14	3,8	İstihdam	6	1,6
Eğitim-Öğretim	7	1,9	Diğer	6	1,6
Üniversite	22	5,9	Toplam	372	100

Tablo 8. Tez Konuları ve Alanlarına Göre Dağılımı

Düzeği	Tez Sayısı	%	Alanlar	Tez Sayısı	%
Sektöre Yönelik/İstihdam	33	20,9	Konaklama	30	21,6
Meslek Liseleri	32	20,2	Seyahat	2	1,4
Ön Lisans	21	13,3	Mutfak/Servis	15	10,8
Lisans	64	40,5	Rehberlik	8	5,7
Yurt dışına yönelik	8	5,1	Rekreasyon	4	2,9
			Turizm Eğitimi Genel	55	39,6
			Turizm Sektörü Genel	25	18
Toplam	158	100	Toplam	139	100

Turizm Eğitimi konulu tezlerin eğitim düzeyinin yer aldığı Tablo 8'e göre tezlerin %40,5'i lisans düzeyindeki turizm eğitimi, % 20,9'u yetişkin eğitim/ sektöre yönelik hizmet içi eğitimi, %20,2'si lise düzeyindeki mesleki turizm eğitimi, %13,3'ü ön lisans düzeyindeki turizm eğitimi ve % 5,1'i ise yurt dışına yönelik turizm eğitimi içermektedir. Yazılan tezlerde en yüksek oranın üniversite düzeyinde (%53,8) turizm eğitimine yönelik olduğu görülmektedir. Araştırma sonucuna göre, turizm eğitimi konulu tezlerin daha çok lisans düzeyine odaklandığı görülmüş, lisansüstü turizm eğitimine yönelik hiç turizm eğitimi tezine rastlanmamıştır. Aslında turizm eğitiminde sektörün, ülkenin ihtiyaçlarının daha iyi analiz edildiği ön lisans, hizmet içi eğitim ve lisansüstü eğitim konularında tezler odaklanılması da anlamlı olacaktır.

Turizm eğitimi ile ilgili lisansüstü tez konularının yoğunlaştığı alanlara bakıldığında (Tablo 8) ise; %36,6 ile en fazla tezin genel olarak turizm eğitimine yönelik olduğu, ardından onu % 21,6 konaklama işletmelerinde turizm eğitiminin izlediği, % 18 ile turizm sektörüne yönelik turizm eğitimi konulu tezlerin yer aldığı ve % 10,8 ile yiyecek-içecek (mutfak ve servis) eğitimi, % 5,7

rehberlik, % 2,9 rekreasyon ve en az da % 1,4 ile seyahate yönelik turizm eğitimi konulu tezlerin olduğu anlaşılmaktadır. Buna göre, turizm eğitiminin pek çok alt sektöre (konaklama, gastronomi, rehberlik, rekreasyon, seyahat, ulaştırma, denizcilik işletmeleri vb.) sahip olduğu ve her bir sektöre yönelik hazırlanmasının ve uzmanlaşmaya yönelik programların ve müfredatların oluşturulmasına yönelik tez yazımının yeterince ele alınmadığı ve sınırlı sayıda çalışma olduğu söylenebilir. Özellikle tez alanlarının daha çok genel turizm eğitimine, turizm işletmeciliğine ya da konaklama işletmelerine odaklandığı, seyahat işletmeleri, rekreasyon, gastronomi vb. alanlarda ise daha sınırlı sayıda tez olduğu anlaşılmaktadır.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Türkiye’de turizm eğitimi ile ilgili hazırlanmış tezlerin bibliyometrik araştırma deseni kullanılarak analiz edildiği bu çalışmada, turizm eğitimine yönelik literatürün gelişimini ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu doğrultuda “turizm eğitimi” kelimeleri tüm tezlerin yer aldığı YÖK Ulusal Tez Tarama Merkezi veri tabanında taranmış ve 1987-2019 yıllarında yer alan konu ile ilgili 191 çalışmaya ulaşılmış, turizm eğitimi konusu dışında olanlar kapsam dışı bırakılarak 139 çalışma analiz edilmiştir. Tarama sonucu analiz edilen çalışmalar turizm eğitimi kavramının ve Türkiye’de turizm eğitiminin geçmişi, gelişim süreci ve geleceğine ilişkin eğilimler konusunda bilgi sunmaktadır. Bu kapsamda çalışmada “turizm eğitimi” anahtar sözcüğü ile yapılan tarama sonucunda ulaşılan çalışmalar çeşitli parametreler açısından bibliyometrik analize tabi tutulmuştur. Analiz sonucunda en fazla; yüksek lisans tezinin Gazi Üniversitesinde ve Sosyal Bilimler Enstitülerinde, 2015-2019 yılları arasında, 101-150 sayfa aralığında, nicel yöntemlerle gerçekleştirildiği, turizm eğitimi anahtar sözcüğünün kullanıldığı ve üniversite düzeyinde turizm eğitimine yönelik yazıldığı belirlenmiştir.

Bu araştırma kapsamında “turizm eğitimi” konulu 139 tezin bibliyometrik analizi sonucunda şu temel bulgular elde edilmiştir:

- ✓ Turizm eğitimi konusunda hazırlanan tezlerin daha çok yüksek lisans düzeyinde olduğu ve doktora düzeyinde daha sınırlı sayıda (20 adet) tez yazıldığı görülmüştür. Bu tezlerin hazırlandığı üniversiteler bakımından incelendiğinde çok büyük bir farkla en fazla tezin Gazi Üniversitesi’nde hazırlandığı görülmektedir. Bu farkın nedeninin; Gazi Üniversitesinin Ticaret ve Turizm Fakültesi olarak lisansüstü eğitimi ilk veren üniversitelerden olması, mesleki eğitim fakültesi niteliği taşıması ve geçmiş yıllar içerisinde Anadolu Turizm Otelcilik liselerinin turizm öğretmeni ihtiyacını karşılayan tek üniversite olmasının etkisi olabileceği düşünülmektedir. İlaveten turizm eğitimi ile ilgili yazılmış tezlerin hazırlandığı enstitülere bakıldığında tezlerin büyük bir kısmının Sosyal Bilimler Enstitüleri bünyesinde yapılmasına karşın, Eğitim Bilimleri Enstitüsünde yapılan tezlerin büyük çoğunluğunun Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsünde (%83) yapıldığı da görülmektedir. Ancak Gazi Üniversitesinin Turizm Fakültesi olarak isim değişikliğinden sonra tezlerin daha çok sosyal bilimler enstitüsünde yazılmaya başlandığı da fark edilmektedir.
- ✓ Turizm eğitimi konusunda yapılmış lisansüstü tez sayısı 1999 yılına kadar sadece 26 iken, 2000 yılından sonra yazılan tez sayısının 113’e yükseldiği görülmektedir. Turizm eğitimi konusunda yazılan tezlerin 2000 yılından sonra büyük bir artış gösterdiği, bunda Türkiye’de lisansüstü eğitim veren üniversite ve program sayısındaki artışın etkili olduğu söylenebilir.
- ✓ Turizm eğitimi konusunda yazılan lisansüstü tezlerde kullanılan araştırma yaklaşımlarının dağılımına bakıldığında en fazla nicel araştırma yöntemlerinin tercih edildiği, son yıllarda nicel

yanında nitel yöntemlerinde kullanıldığı karma analizlerinde de yapılmaya başlandığı fark edilmiştir. Buradan turizm eğitimi konulu tezlerde kullanılan yöntemlerin ilk yıllarda daha çok durum tespiti, derleme ya da nicel çalışmalar olduğu ancak son yıllarda hem nicel hem nitel araştırma yöntemlerinin birlikte kullanıldığı, daha kapsamlı ve derinlemesine analizlere yönelik tezler yazılmaya başlandığı sonucu çıkarılabilir.

- ✓ Tezlerin anahtar kelimelere göre dağılımına bakıldığında ise, en çok turizm eğitimi kelimelerinin, en az ise staj, eğitim-öğretim, kalite/nitelik, seyahat-turizm rehberliği, gastronomi, rekreasyon, yiyecek-içecek, önbüro, istihdam vb. kelimelerinin olduğu söylenebilir. Tezlerde turizm eğitiminin daha genel bir başlık olan turizm eğitimi anahtar sözcüğünün ilk sırada kullanıldığı, turizm, eğitim, mesleki eğitim gibi sözcüklerin onu takip ettiği, daha spesifik olan otel departmanları, seyahat, rehberlik, gastronomi vb. konuların ise daha sınırlı sayıda olduğu görülmektedir.
- ✓ Turizm eğitimi konulu tezlerin sayfa sayılarına bakıldığında en fazla 100-150 sayfa arasında, en az ise 250 sayfa üstünde olduğu görülmektedir. Tezlerin %85,6'sının YL, 14,4'ünün ise doktora olduğu bilinmektedir. Bu bağlamda sayfa sayısının tez düzeyi ile ilişkili olabileceği düşünülmektedir.

Bu bulgular sonucunda, turizm eğitimi konusunun pek çok alt sektöre (konaklama, gastronomi, rehberlik, rekreasyon, seyahat, ulaştırma, denizcilik işletmeleri vb.) sahip olduğu ve her bir sektöre yönelik hazırlanmasının ve uzmanlaşmaya yönelik programların ve müfredatların oluşturulmasına yönelik tez yazımının yeterince ele alınmadığı ve sınırlı sayıda çalışma olduğu söylenebilir. Özellikle tez konularının genel turizm eğitimine, turizm işletmeciliğine ya da konaklama işletmelerine daha çok odaklandığı, seyahat işletmeleri, rekreasyon, gastronomi vb. alanlarda yetersiz olduğu anlaşılmaktadır. Bu bağlamda bundan sonraki lisansüstü tez çalışmalarında her bir sektörün analizini daha iyi yapabilecek ve buna uygun müfredatlar oluşturabilecek konuların seçilmesi daha yararlı olacaktır.

Türkiye'de turizm konusunda özellikle turizm eğitimi özelinde yüksek lisanstan ziyade doktora düzeyinde yapılacak ve dünyada turizmin geleceğine yönelik bilimsel ve teknolojik gelişmeleri, turizmde dijital dönüşümü de içeren kapsamlı tezler yürütülmesi, bu tezlerin çeşitli proje ve fonlarla yürütülerek dünya turizminde söz sahibi olan Türkiye'nin, dünya turizm eğitiminde de öncü olmasının sağlanmasında faydalı olacaktır. 2015-2019 yıllarında yazılan tezlerde büyük artış gözlemlenmesi turizm eğitimi konusunda çalışmaların artması bakımından sevindirici olmakla birlikte, tez sayısının artmasına karşın turizm eğitimi sisteminde bir değişiklik gözlemlenmediği, ancak üniversitelerde turizm eğitimi veren lisans/önlisans ve lisansüstü okul sayısında niceliksel artış yaşandığını göstermektedir. Dikkat çeken bir diğer konu ise turizm eğitimi konulu tezlerde daha çok nicel araştırma yöntemlerinin kullanıldığı ve son yıllarda ise nitel araştırmalara da yönelindiği hatta karma araştırmaların da yapıldığı ve daha kapsamlı, daha araştırmaya dönük tezler yazıldığını göstermektedir.

Turizm eğitiminde unutulmaması gereken bir noktanın da turizm sektörünün ihtiyaçlarına uygun turizm eğitimi olduğu gerçeğinden hareketle, sektörün daha çok ihtiyacı olan alt ve orta kademe personele yönelik turizm eğitimlerinin ele alınması daha yararlı olacaktır. Oysaki araştırma sonucuna göre, turizm eğitimi konulu tezlerin daha çok lisans düzeyine odaklandığı görülmüştür. Bu bağlamda turizm eğitiminde sektörün, ülkenin ihtiyaçlarının daha iyi analiz edildiği ön lisans, hizmet içi eğitim ve lisansüstü eğitim konularında tezlere odaklanması da anlamlı olacaktır.

Özellikle lisansüstü eğitime yönelik tezlerin de yazılarak, lisansüstü turizm eğitime yönelik modeller ortaya konulmalıdır. Bu çalışmalar hem turizm akademisyenlerinin yetiştirilmesi hem de turizm lisansüstü eğitiminin geliştirilerek, turizm konulu tezlerin gelişimine katkı sağlayabilecektir.

Bu çalışma sonucunda, araştırmanın literatüre bazı katkılar sağlayabileceği düşünülmektedir. Öncelikle turizm eğitimi konusunda hazırlanan tezlerin bir özeti niteliğinde olan bu çalışmanın, turizm eğitimi konusunda çalışma yapacak araştırmacılar için, turizm eğitiminin gelişimini özetlemesi bakımından yararlı olacağına inanılmaktadır. Ayrıca turizm eğitimi konusunda daha önce hiç bibliyometrik çalışma olmadığından ve bu çalışmanın hem turizm alanında yapılan bibliyometrik çalışmaların bir özeti şeklinde sunması hem de turizm eğitimi alanındaki ilk bibliyometrik çalışma olması bakımından turizm yazınına katkı sağlayacağı ümit edilmektedir. Bu katkıların yanı sıra çalışmanın bazı sınırlılıkları da bulunmaktadır. Bu sınırlılıklar; öncelikle araştırmada kullanılan verilerin tezlerden elde edilmiş olmasıdır. Bundan sonraki çalışmalarda bu kapsama ilaveten turizm eğitimi konusunda yapılmış makaleler, bildiriler, kitaplar ve özellikle turizm eğitimi konulu work shop kitaplarının da dahil edildiği çalışmalar yapılması yararlı olacaktır.

KAYNAKÇA

Altürk A. (2018). *Türkiye Turizm Literatürünün Durumu: Uluslararası Dergi Makalelerinin Bibliyometrik Analizi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Batman Üniversitesi, Batman.

Altaş A. (2017). Türkçe'ye Tercüme Edilen Gastronomi Kitaplarının Bibliyometrik Analizi, *Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1: 103-117.

Arslan, Aydın S., Arslan, E. ve Coşkun, İ.O. (2016). Science Direct Veri Tabanında Taranan Dergilerin Bibliyometrik Analizi: Turizm Talebi Üzerine Yapılan Çalışmaların İncelenmesi, *17.Ulusal Turizm Kongresi*, 20-23 Ekim Muğla, 1446-1459.

Arslan, E. ve Emeksiz, M. (2016). Konaklama İşletmelerinde Çevre Yönetimi Konusunun Bibliyometrik Profili ve Gelecek Çalışmalar İçin Öneriler, *Disiplinlerarası Akademik Turizm Dergisi*, 1(1): 1-12.

Aydın B. (2017). Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezinde (YÖKTEZ) Yiyecek İçecek İşletmeciliği Alanında Kayıtlı Bulunan Tezlerin Bibliyometrik Analizi, *Disiplinlerarası Akademik Turizm Dergisi*, 2(1): 23-38.

Aydın, B. ve Aksöz, O.E. (2019). Destinasyon Alanında Yayınlanmış Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Profili, *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 7 (1): 615-636.

Boğan, E., Çalışkan, C. ve Dedeoğlu, B.B. (2018). Turizm Yazınında Kurumsal Sosyal Sorumluluk: Türkiye'de Yapılan Çalışmaların Bibliyometrik Analizi, *Turizm Akademik Dergisi*, 5 (2): 47-62.

Boylu, Y. ve Arslan, E. (2014). Türkiye'deki Turizm Eğitiminin Rakamsal Gelişmeler Açısından Değerlendirilmesi, *Gazi Üniversitesi Turizm Fakültesi Dergisi*, 1: 79-97.

Boyraz, M. ve Sandıkçı, M. (2018). Gastronomi Bildirilerinin Değerlendirilmesi: Turizm Kongreleri Örneği 2013-2017, *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 6 (4): 873-889.

Bozok, B., Kılıç, S.N. ve Özdemir S.S. (2017). Turizm Literatüründe Kırsal Turizmin Bibliyometrik Analizi, *Journal of Human Sciences (JHS)*, 14 (1): 187-202.

- Çapar, G., Toksöz, D. ve Dönmez, B. (2018). Turizm Rehberliği Alanında Yapılan Akademik Çalışmaların İncelenmesi, *Turist Rehberliği Dergisi*, 1(2): 57-73.
- Çiçek, D. ve Kozak, N. (2012). Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi'nde Yayımlanan Hakem Denetimli Makalelerin Bibliyometrik Profili, *Türk Kütüphaneciliği*, 26(4): 734-756.
- Çolakoğlu, Ü. ve Alımanoğlu, Ç. (2019). Türkiye'deki Turizmde Rehberlik Konulu Lisansüstü Tez Çalışmalarının Bibliyometrik Profili (2003-2018), *Turizm Rehberliği Kongresi*, 29-30 Nisan, Aydın.
- Doğancılı Olca, S., Karaçar, E. ve Korkmaz, N. (2019). Gastronomi ve Mutfak Sanatları Bölümü ile Yiyecek İçecek İşletmeciliği Bölümünün Mevcut Durumu Üzerine Bir Değerlendirme, *UMYOS*.
- Gökkaya, S., Acar, A. ve Yıldırım, M. (2017). Ekoturizm Konusunun Lisansüstü Tezlerdeki Bibliyometrik Profili, *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Özel Sayı 3: 122-130.
- Güdü Demirbulat, Ö. ve Tetik Dinç, N. (2017). Sürdürülebilir Turizm Konulu Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Profili, *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 14 (2): 20-30.
- Ellegaard O. ve Wallin J.A. (2015). The bibliometric analysis of scholarly production: How great is the impact?, *Scientometrics*, 105: 1809-1831.
- <http://www.bibliometrix.org/> [Erişim Tarihi: 24.06.2019].
- <https://www.igi-global.com/dictionary/education-literature-development-responsibility/2406> [Erişim Tarihi: 14.06.2019].
- <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> [Erişim Tarihi: 10.07.2019].
- <http://turizmrehberligikongresi.com/> [Erişim Tarihi: 24.06.2019].
- Güçlü Nergiz H. (2014) Türkiye'de Lisansüstü Turizm Tezlerinin Bibliyometrik Profili (1990-2013), VII. Lisansüstü Turizm Öğrencileri Araştırma Kongresi, 04-05 Nisan, Kuşadası, Aydın, 212-221.
- Kozak M.A. (2009). Akademik Turizm Eğitimi Üzerine Bir Durum Analizi, *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (İLKE)*, 22: 1-20.
- Nebioğlu O. (2019). Turizm ve Yiyecek Tüketimi: Uluslararası Alanyazın Üzerine Bibliyometrik Bir Analiz, *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 16 (1): 71-88.
- Olçay, A., Karaçil, G. ve Sürme, M. (2018). Helal Turizm Alanının Bibliyometrik Profili, *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15: 389-408.
- Özel, Ç.H. ve Kozak, N. (2012). Turizm Pazarlaması Alanının Bibliyometrik Profili (2000-2010) ve Bir Atıf Analizi Çalışması, *Türk Kütüphaneciliği*, 26, (4): 715-733.
- Sadık G. (2018). Kültür Turizmi Konulu Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Profili, *Journal of Business in The Digital Age*, 1(2): 76-83.
- Saltık Arıkan I. (2019). Turist Rehberliği Konulu Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Profili (1989-2018), VII. Lisansüstü Turizm Öğrencileri Araştırma Kongresi, 04-05 Nisan, Kuşadası, Aydın, 212-221.
- Sandıkçı, M. ve Mutlu, H. (2016). Gastronomi Alanında Yayımlanan Makalelerin Bibliyometrik Profili (2013-2017), *Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (33): 32-42.
- Şahin, S. ve Acun, A. (2015). Turist Rehberliği Alanının Bibliyometrik Profili (Ulusal Turizm Kongreleri Bildirileri), *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18 (34): 213-234.

- Şahin, E., Akdağ, G., Çakıcı, C. ve Onur, N. (2018). Gastronomi ve Mutfak Sanatları Anabilim Dallarında Yayınlanan Tezlerin Bibliyometrik Analizi, *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 2(1): 30-41.
- Tayfun, A., Küçükergin, F.G., Aysen, E., Eren, A. ve Özekic, Y.K. (2016). Turizm Alanında Yazılan Lisansüstü Tezlere Yönelik Bibliyometrik Bir Analiz, *Gazi Üniversitesi Turizm Fakültesi Dergisi*, 1: 50-69.
- Tayfun A., Ülker M., Gökçe Y., Tengilimoğlu, Sürücü Ç. ve Durmaz M. (2018). Turizm Alanında Yiyecek ve İçecek ile İlgili Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Analizi, *Journal of Tourism and Gastronomy Studies* 6(2): 523-547.
- Temizkan, P., Çiçek, D., ve Özdemir, C. (2015). Sağlık Turizmi Konusunda Yayınlanan Makalelerin Bibliyometrik Profili, *International Journal of Human Sciences*, 12(2): 394-415.
- Toksöz, D. ve Birdir, K. (2016). Turizm Alanyazında Kültürel Mirasla İlgili Çalışmaların Bibliyometrik Profili (2006-2015), *V. Doğu Akdeniz Turizm Sempozyumu Bildiri Kitabı*, 22-23 Nisan, Doğu Akdeniz Üniversitesi Gazimağusa, KKKTC.
- Ünlüönen, K. (1993). Türkiye’de Yüksek Öğretim Düzeyinde Turizm Eğitim ve Öğretimi, *Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 6: 497-520.
- Ünlüönen, K. ve Boylu, Y. (2005). Türkiye’de Yükseköğretim Düzeyinde Turizm Eğitimindeki Gelişmelerin Değerlendirilmesi, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(12): 11-32.
- Yeşilyurt, H. ve Koçak, N. (2018). Yerel Halkın Turizm Gelişimine Yönelik Desteğini İnceleyen Makalelerin Bibliyometrik İncelemesi, *Van Yüzyüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*: 191-206.
- Yılmaz İ. (2017). *İl İl Türkiye’de Turizmin Çevresel, Ekonomik ve Sosyo-Kültürel Etkileri İçerik Analizine Dayalı Bibliyometrik Bir Yaklaşım*, Ankara: Detay Yayıncılık.
- Yılmaz, İ., Özsoy, A. ve Büyükkuru, M. (2019). Turizm Rehberliği Lisans Öğrencilerinin Profillerindeki Değişimin Bibliyometrik Analizi, *Turizm Rehberliği Kongresi*, 29-30 Nisan, Aydın.
- Yılmaz G. (2017). Ulusal Turizm Kongrelerinde Gastronomi ve Mutfak Sanatları Alanı İle İlgili Yayınlanan Bildiriler Üzerine Bir Araştırma, *Turizm ve Araştırma Dergisi (TURAR)*, 6 (1): 24-39.
- Yılmaz, İ., Karakuş, Y., Çamlıca, K. ve Toprak, L.S. (2017). Turizm Alanındaki Bibliyometrik Çalışmalar: Türkiye Örneği, *TURAN-SAM Uluslararası Bilimsel Hakemli Dergisi*, 9 (36).
- Yolal M. (2016). *Turizm Araştırmalarında Örnekleme-Bibliyometrik Bir Araştırma*, Ankara: Detay Yayıncılık.
- Zencir, E. ve Kozak, N. (2012). Sosyal Bilimler Enstitü Dergilerinde Yayımlanan Turizm Makalelerinin Bibliyometrik Profili (2000-2010), *VI. Lisansüstü Turizm Öğrencileri Araştırma Kongresi*, 12-15 Nisan, Kemer, Antalya, ss. 673-682.
- Ziegler B. (2009). *Methods for Bibliometric Analysis of Research: Renewable Energy Case Study, Working Paper CISL*, Massachusetts Institute of Technology.